

Bloeyendael bulletin

Dit veld niet
betreden i.v.m.
kwetsbare natuur

 Natuurpark
Bloeyendael

JULI 2023

Bulletins, Bijen en Borden
Nieuwe borden in het park
De roos
Romantiek
Sociaal gedreven
"Das look!"
Buren: ATV Stadion

Bulletins, Bijen en Borden

Voor u ligt alweer het tweede Bloeyendael Bulletin van 2023. Het zoveelste in een jarenlange stroom aan met zorg gemaakte bulletins. Wist u dat de ongeveer 450 bulletins (bijna) geheel door vrijwilligers geschreven, gemaakt en gedistribueerd worden: redacteurs, opmaker, schrijvers, een sticker-groepje en uiteindelijk ongeveer 20 bezorgers die dit bulletin bij u in de bus laten vallen.

Bloeyendael houdt nog vast aan het zèlf bezorgen van papieren bulletins. We denken dat de meeste lezers nog liever een gedrukt exemplaar hebben dan een bestandje in een email. (Hebt u daar gedachten over? Laat het ons weten: voorzitter@bloeyendael.nl) En we besparen vele honderden euro's per jaar door de bulletins niet per post te versturen maar zelf te bezorgen.

Soms is het wel lastig om voldoende vrijwilligers te vinden, (en soms denken we ook even aan al dat papier..) maar gelukkig lukt het tot nu toe nog wel. Dank alle vrijwilligers.

REDACTIE

Paul van Niekerk en Jan Heijmans

FOTOGRAFIE

Paul van Niekerk, Jan Heijmans, Ton Rennen,
Piet van Ommeren

VORMGEVING

Karel Meijer, Utrecht

DRUK

Kopijwinkel, Utrecht

LOGO

Illustratie Dick Bruna © copyright Mercis bv, 1991

Bloeyendael heeft sinds vele jaren honingbijen in het park. De kasten van Imker Theo staan in een lange rij aan de rand van de 'heemtuin', achter het Paviljoen. Helaas worden zowel honing- als wilde bijen steeds ernstiger bedreigd in hun voortbestaan, door klimaatveranderingen, gebrek aan voedsel en ziektes. Dit jaar was de wintersterfte landelijk 25%! Ook in Bloeyendael zijn de gevolgen zichtbaar: Theo heeft op dit moment nog maar twee bijenvolken over, terwijl 10 - 15 jarenlang de norm was. Los van deze ontwikkelingen is ook bij Bloeyendael de discussie op gang gekomen over hoe de aanwezigheid van de honingbijen zich verhoudt tot het welzijn en de kansen van hun wilde soortgenoten.

Komt u regelmatig in Bloeyendael? Dan moèt het u opgevallen zijn: ons park is voorzien van nieuwe borden! U leest er alles over in dit bulletin. Verder leest u ook over daslook, dat tegenwoordig het park bijna overwoekert in april en mei, en over onze 'groene bureu': ATV Stadion. Ook een interview met één van Bloeyendael's vrijwilligers; de 'mens achter de vrijwilliger'.

Tenslotte: ons bereikte het verdrievoudige bericht dat vrijwilliger Roel Wijkhuizen op 16 mei, na een ziekte, is overleden. Roel, onder andere actief als bulletinbezorger, werd 76 jaar. Wij gedenken hem en wensen zijn familie veel sterkte.

Veel leesplezier!

Piet van Ommeren, voorzitter

Nieuwe borden in het Park

Na bijna twee (!) jaar plannen, ontwerpen, aanpassen, financiering zoeken en productie, verschijnen er nu nieuwe borden in Bloeyendael. Het doel van de nieuwe borden: betere informatie voor het publiek, een uniformer en rustiger ‘borden-beeld’ in het Park. En een degelijker bevestiging, zodat borden niet al te makkelijk door ‘souvenir-jagers’ worden meegenomen.

Bloeyendael kende een flinke diversiteit in borden, in kleur, vorm, lettertype, etc. Dat was het gevolg van een geleidelijk groter wordende noodzaak om bezoekers te informeren over wat wel kan en wat liever niet. U kent ze misschien wel: de kleine – blauwe – bordjes die de mensen vragen hun honden aangelijnd te houden (helaas zonder echt effect) en de kleine groene bordjes met geboden en verboden van de gemeente. Bloeyendael bedacht de grote witte ‘Nijntje’-borden aan de buitenkant van het park, om de locatie van het park te promoten en te duiden (helaas zijn die borden op één na door de jaren heen allemaal verdwenen). Later kwamen er oranje borden bij die de bezoekers vroegen niet op het kwetsbare gras met haar mooie bloemen te picknicken en ook nog gemeentelijke infoborden bij de botenoversteekplaats en bij slangenhoppen en amfibieën-vijvers. Een ‘kleurrijk’ geheel

Verboden toegang

In verband met broedhoop ringslangen.

das, dat soms niet goed paste bij een Natuurpark.

Veel borden zijn nu vervangen door nieuwe borden met een uniforme rustige groene kleur, een gerestyled logo en met soms wat meer uitleg en informatie. Ook is de indeling en inrichting van de info-vitrines gestructureerd door het gebruik van een bij de borden passend ‘kader’ waarbinnen informatie nu wordt gepresenteerd. Niet alle borden zijn (al) vervangen: de blauwe hondenbordjes en de groene verbodsbordjes staan er nog.

Paul van Niekerk, onze communicatie vrijwilliger, heeft, ‘vastbesloten en vasthoudend’, veel tijd besteed aan het overleg met de ontwerper/producent. Het bestuur heeft vele malen vergaderd over teksten, kleuren en logo. De Gemeente Utrecht heeft genereus het gehele ‘project’ gefinancierd. De borden zijn geplaatst door onze eigen ‘donderdaggroep’, een kleine groep echte klussers, in het Park. De grote borden aan de randen van het park worden deze zomer geplaatst, met professionele hulp van de gemeente. Iedereen dank voor de inzet en het doorzettingsvermogen.

Piet van Ommeren

De roos

In Bloeyendael bevinden zich drie soorten rozen: de veelbloemige roos (*Rosa multiflora*), de hondsroos (*Rosa canina*) en de egelantier (*Rosa rubiginosa*).

De veelbloemige roos komt van oorsprong uit Oost-Azië, de andere soorten komen van nature voor in Europa. De hondsroos kan tot 4 meter worden, de andere rozen klimmen tot 2,5 à 3 meter hoog. Als de rozen 'in concurrentie zijn met andere struiken', dat wil zeggen als ze vlak naast elkaar staan, kunnen ze, om toch voldoende licht te krijgen, nóg wel hoger worden. Hoe houd je de rozen nu uit elkaar? Een paar kenmerken op een rijtje: de rozen hebben tegenover elkaar staande bladeren ('geveerd' noemt men dat), de bladeren zijn elliptisch. De egelantier en de hondsroos hebben vijf of zeven bladeren, de veelbloemige roos zeven of negen blaadjes. Het blad van de egelantier is kort toegespitst, de andere twee soorten zijn spits (zie afbeeldingen hieronder). De bladeren van de hondsroos zijn over het algemeen

korter ($\pm 3,5$ cm) dan de andere twee soorten (± 5 cm).

Aan de hand van de bloeiwijze is het verschil nog beter uit te leggen. De veelbloemige roos bloeit wit, de hondsroos is lichtroze (soms wit) en de egelantier is rozerood tot rood. Het aantal bloemblaadjes verschilt ook per soort: de egelantier heeft er 5, de hondsroos 5-7 en de veelbloemige 7-9. De bloemen van de veelbloemige roos zijn het kleinst (1-2 cm), de andere rozen zijn ongeveer 3-5 cm. De egelantier bloeit met 1-3 bloemen bij elkaar, de hondsroos kun je aantreffen in groepjes van 1-10, en de veelbloemige roos (de naam zegt het al) bloeit in trossen (pluim- of tuilvormig genoemd). Tenslotte heeft de egelantier nog als onderscheidend kenmerk de sterk haakvormig gebogen stekels.

Vanwege de ondoordringbaarheid van de roos wordt deze struik vaak gebruikt door nestelende vogels. Alleen daarom al is het nuttig voor tuinen en parken om rozen niet allemaal tegelijk af te zetten. In de gids 'Bomen en struiken in Park Bloeyendael' staat beschreven dat het blad van de egelantier ruikt naar groene appels. Toevallig hou ik erg van groene appels, dus als je binnen-

Veelbloemige roos

Hondsroos

Egelantier

kort iemand in het park ziet snuffelen aan een struik, dan ben ik het!

Ineke Blijleven

Romantiek

Liefde, passie, romantiek..., wie denkt bij die woorden niet als eerste aan de roos? En waarom tot Valentijnsdag gewacht met een boeketje? Op dit moment staat de roos overal in het park in bloei, dus neem je geliefde op een mooie avond mee uit wandelen en geniet van een park vol rozengeur en maneschijn.

Hoewel ze ongetwijfeld goede zaken doen met Valentijnsdag is de roos als symbool voor de liefde geen moderne 'uitvinding' van de bloemisterij. In een Griekse mythe wordt verteld dat Aphrodite – godin van liefde en vruchtbaarheid – smoorverliefd was op Adonis, een onverschrokken, maar ook nogal roekeloze jager. En op een dag sloeg het noodlot toe; tijdens de jacht raakte Adonis zwaargewond door de aanval van een wild zwijn. Aphrodite haastte zich naar haar stervende geliefde, door kreupelhout en doornstruiken, waarbij ze haar huid openhaalde aan de scherpe doorns en haar bloed de witte rozen op haar pad roodkleurde. Sindsdien staat de rode roos symbool voor de liefde en was ze gewijd aan Aphrodite.

Nu was Aphrodite door bemidde-

ling van haar zoon Eros verliefd geworden op Adonis. Maar omdat het een overspelige relatie was en Aphrodite tóch al niet bekendstond om haar kuisheid, hield Eros de ongepaste verhouding maar liever stil. Helaas had de god Harpocrates er lucht van gekregen, als zwijggeld bood Eros hem een roos aan; een bijzonder cadeau, want tot dan toe bestond de roos nog niet. Sindsdien hield men geheimen 'onder de roos' en werden rozenslingers opgehangen in vergaderzalen om aan te geven dat wat daar besproken werd vertrouwelijk was.

Maar Aphrodite was niet alleen de godin van de aardse liefde met zijn menselijke hartstochten; zij was ook de godin van de geestelijke – en maagdelijke – liefde. En dat laatste sloot mooi aan bij de moraal van het latere Middeleeuwse christendom, want de harts-tochtelijke liefde lag nogal moeilijk in die tijd. En had Maria haar zoon niet maagdelijk ontvangen? Zo kon de 'sensuele' roos het symbool van de liefde blijven én werd ze symbool van de maagd Maria en – net als Maria zelf – symbool van een rein en zondeloos leven in navolging van Christus.

En de aardse liefde, die ging gewoon 'ondergronds'; met een roos op de juiste plek op je kleding, kon je alsnog geheime liefdesboodschappen doorgeven. En dat is toch een stuk romantischer dan onze tegenwoordige appjes!

Christine Hidding

Sociaal gedreven

Ze woont op een steenworp afstand van het oudste fietspad van Nederland, de Maliebaan. En dat is vast niet toevallig. We komen er later op terug. Marieke Reef is een van de velen die in de coronatijd al wandelend nader kennis maakte met Park Bloeyendael. Omdat ze in 2021 extra tijd te vullen kreeg, ze ging met pensioen, is Marieke er vrijwilliger geworden. Het scheelt dat bij haar in de straat meer Bloeyendaelers wonen. Marieke woont er samen met haar man Guido, haar jeugdliefde. Ze is moeder van Gino en Remi en oma van Sebastian en Sophia.

Ze werd in Delft geboren en kwam voor haar studie sociale pedagogiek en onderwijskunde naar de Domstad en is nooit meer weggegaan. Marieke heeft haar hele leven in het onderwijs gewerkt. Zonder veel voor de klas te staan. Ze werkte al snel op coördinerend en directieniveau. Ze begon bij het Vormingscentrum voor Jong Volwassenen. Een instituut voor de uitvallers van het reguliere onderwijs. Vaak jongeren met een migratieachtergrond en met weinig Nederlandse bagage. Met de Basiseducatie voor volwassenen, ging ze in 1997 over naar het Regionaal Opleidings Centrum Midden Nederland (ROC). Onder deze paraplu vallen ook de middelbare beroepsopleidingen. Ze werd

er adjunct directeur. Haar hele carrière kenmerkt zich door belangstelling en inzet voor jongeren met achterstanden, jongeren met problemen. Jongeren die niet weten wat ze willen. Haar doel was de jongeren op school te krijgen en ze daar te houden. “Ik hou van het onderwijs en van jongeren”.

Het instituut groeide. Met het ROC Amersfoort ontstond er een organisatie met 18.000 studenten verdeeld over diverse locaties. Marieke werd directeur van de sector Economie en Dienstverlening. Onder haar leiding werd een verzameling eilandjes met eigen gewoonten en gebruiken omgevormd tot een goedlopend geheel. Ze wilde dat er goede lessen gegeven zouden worden door goede docenten. Als laatste rol werd zij dienstdirecteur onderwijslogistiek. “Ik ging alles rond de organisatie van het onderwijs voor studenten, zoals intake, roosters en examens standaardiseren en beter organiseren. En dat is gelukt. Ontzettend leuk werk, maar je wordt er niet altijd populair van.” Bij haar pensionering kon ze met tevredenheid op haar werk terug kijken.

Haar vaardigheden en sociale gedrevenheid komen goed van pas bij het andere vrijwilligerswerk dat ze ook doet. Eenmaal per week naar de De Moestuin Maarschalkerweerd. “Dit trekt mij omdat het een sociale onderneming is, waar mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt terecht kunnen”. En ze werkt een dag bij Resto van Harte

een sociaal restaurant voor mensen die vaak eenzaam zijn en behoefte hebben aan contact en een gezonde maaltijd voor weinig geld.

Maar er is (nog) meer in het leven. En zo komen we weer bij dat fietspad. Marieke en haar man zijn vanaf hun studententijd fervente fietsers. Ze rijden geen auto, hebben zelfs geen rijbewijs. Ze doorkruisten, met tent achterop, Frankrijk, Italië en Spanje. Lange vakanties en zoveel mogelijk door de bergen. Met als hoogtepunt een reis van negen weken die begon in de Provence bij Avignon,

dan naar Toulon en met de boot naar Corsica en Sardinië, overvaren naar Rome, door het binnenland van Italië met als eindpunt het Comomeer. Terug met de trein. Ook fietsten ze in Vietnam. En ze probeerden het een dag in China, maar Chinese kaarten zijn toch anders.

Toen er kinderen kwamen bleef de vakantie op de fiets. Met de fietsbus naar Frankrijk. Een bagagekarretje mee, dat tevens als box en bed dienst deed. “Eentje voorop, de ander op de bagagedrager”. De kinderen hebben de liefde voor de fiets behouden. “Ze zijn sportief en zitten vaak op de racefiets”. Hun jong-

ste zoon was vroeger altijd druk met het intekenen van de routes op de kaart. Hij ging later planologie studeren. Marieke en Guido zijn inmiddels overgestapt op een E-bike. Daar kun je in de bergen beter mee uit de voeten.

Ook dit jaar staat er weer een fietsvakantie op het programma, minder trekken, maar wel veel fietstochten. Het buitenleven blijft trekken, haar liefde voor de natuur is groot, evenals haar zorgen over het klimaat.

Jan Heijmans

Vanaf eind maart wordt iedere bezoeker van het paviljoen verwelkomd door een jaarlijks uitdijend groen tapijt van daslook. Eerst komen de donker-groene ovaal-puntige bladeren tevoorschijn, 3 tot 5 cm breed en 15 tot 30 cm lang. In de loop van april komen de witte stervormige bloemen er tussen uit. Ook elders in Bloeyendael komt deze stinsenplant steeds meer voor.

En niet alleen in Bloeyendael! Op Sandwijkstraat beschouwen ze het als een plaag en al jaren wordt het daar ingetoemd. Bijzonder want tijdens mijn biologie studie in de jaren '70 was het nog een zeldzame plant. Destijds gingen met een flora excursie speciaal naar een plek in het Hoge Bos halverwege de weg naar Rhijnauwen. Daar

stond inderdaad een kluitje van pakweg 3 x 3 meter. Inmiddels staat het er vol mee. Sinds 2017 is de plant dan ook niet meer wettelijk beschermd. Van oorsprong is daslook een kensoort voor eiken- en beukenbossen op voedselrijke grond. Kennelijk voelt het zich ook daarbuiten erg thuis, vermoedelijk dankzij het voedsel dat uit de lucht komt vallen.

Opvallend is de sterke uiengeur van de plant, vooral als je de bladeren fijnwrijft. Vandaar de achternaam 'look'. Ook de bloemen hebben die geur. Daslook kan daarom goed worden verwerkt in salades, soep en pesto. Zie verderop een suggestie voor daslookboter.

In Bloeyendael hebben we niet graag dat bezoekers planten plukken, maar gezien het massale voorkomen kunnen een paar bladeren wel worden gemist. Bloemen en knolletjes die ook naar ui smaken graag laten staan. De jonge bladeren doen denken aan die van het lelietje-van-dalen, maar die zijn giftig. In Bloeyendael komt dat niet voor, maar elders zou je je kunnen vergissen.

Resteert nog de vraag waar de naam

vandaan komt. Sinds dit jaar denk je natuurlijk meteen aan het dier dat zijn goede reputatie ondergraaft. Vroeger dacht men inderdaad dat dassen en beren hun kracht aan daslook ontleenden (de latijnse soortaanduiding *ursi-*

num refereert aan beren). Maar zou de naam geen simpeler oorsprong hebben: verrast door de uiengeur riep de naamgever misschien wel 'Da's look!'

Ton Rennen

Daslook recepten van Frieke Kuper

Met daslook kun je pesto maken, op dezelfde manier als de traditionele pesto, maar dan zonder knoflook. Er staan verschillende recepten voor pesto op internet.

Daarnaast kun je met daslook ook heerlijke daslookboter maken. Deze boter smaakt goed bij asperges. Voor deze boter snijd of knip je de daslookbladeren in reepjes en mengt die met plantaardige of dierlijke boter op kamertemperatuur. Vervolgens rol je van de daslookboter een rolletje van 1,5 – 2 cm doorsnee. De boter gaat dan in een plastic zakje of plastic- of aluminiumfolie en in de koelkast voor minimaal een paar uur. Daarna kun je er plakjes van snijden.

Mocht je de bloemetjes op een verantwoorde manier kunnen oogsten (bijvoorbeeld in de eigen tuin) dan geven die een tomatensla meer smaak en kleur.

Op bezoek bij de Buren:

ATV Stadion

Deze keer hebben we afgesproken met Joop van de Wiel en Anneloes van den Brink van ATV Stadion. De Amateur Tuindersvereniging Stadion is onze buur met de 'volkstuintjes' direct naast Bloeyendael, links en rechts aan de Oostbroekselaan. ATV Stadion lag vroeger aan de Rubenslaan, daar begon het in 1954, vlakbij het oude DOS stadion. Vanwege stadsuitbreiding zijn ze in 1974 gedwongen om naar de huidige locatie te verhuizen. 'Stadion' verwijst naar de oorsprong.

ATV is echt een vereniging. Met veel nieuwe initiatieven en werkgroepen om het verenigingsleven en het tuincomplex nog leuker en mooier te maken. "De vereniging maak je met elkaar!" zeggen Loes en Joop. De leden hebben een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor het park. Vijf keer per jaar heb je 'tuindienst'. Dan wordt er gemaaid, geharkt en opgeruimd. Elke zaterdag is een groep actief.

De 'tuintjes' zelf mogen gerust Tuinen worden genoemd. De oppervlakte kan wel 250 m2 beslaan. De tuinen moeten

goed verzorgd worden, twee keer per jaar is er een schouw. De mensen worden aangesproken als ze de tuin niet goed onderhouden. Er is een wachtlijst, maar meestal kan je wel binnen een jaar een tuin toegewezen hebben.

Er wordt meer en meer ecologisch getuinierd, daar worden ook cursussen voor georganiseerd. Zo is het verplicht geworden om een composthoop te hebben in je eigen tuin. Kunstmatige meststoffen zijn verboden. Er zijn nog wel steeds veel spitters. Daar zijn de meningen over verdeeld: wel of niet omspitten. Op het terrein is inmiddels ook een paddenpoel aangelegd en er is een slangenbroedhoop gemaakt. Trots in Anneloes op haar twee schoolklassen. Zo zijn er 50-60 kinderen actief met de natuur in de weer. Daarnaast is er ruimte voor de asielzoekers uit het Star Lodge Hotel en voor de gevluchte Oekrainers die in het Provinciehuis gehuisvest zijn. En dan de plannen voor de verbreding van de A27. Het bestuur heeft zich aangesloten bij het brede verzet. Niettemin heeft Rijkswaterstaat al een aantal tuinen geconfisqueerd die direct aan het traject liggen. Alle grote bomen aan de rand van het tuinencomplex zullen bij verbreding moeten verdwijnen.

Maar zo ver is het nog niet. Zaterdag is het gezelligst. Dan is de kantine open inclusief een winkeltje. Gasten zijn van harte welkom!

Paul van Niekerk

Excursies komende zomer

Zaterdag 26 aug.: Bezoek aan de BijenAkker in Odijk.

Op de Bijenakker verbouwen Henk en Maaïke – geholpen door mensen die zorg behoeven – groente, fruit en bloemen op biologische wijze. Er groeit ook een grote diversiteit aan wilde planten en bomen. Henk is onze gids. Omdat de eerder gemailde datum op een werkdag bleek te vallen, is deze excursie een week verzet. Zie www.bijenakker.nl

Zaterdagavond 2 sept.: Lezing en excursie over vleermuizen.

Colin Beekman voert ons mee in de wereld van de vleermuizen. Na een presentatie in het paviljoen, gaan we op stap met batdetectors om te achterhalen welke soorten vleermuizen er rondvliegen.

Voor beide excursies ontvangen donateurs en vrijwilligers nog een uitnodiging.

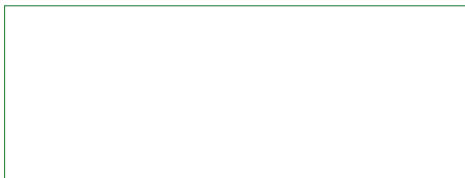
ACTIVITEITEN ZOMER 2023

ACTIVITEIT	DATUM	TIJD
Zomerhooien	Zaterdag 8 juli	10.00 – 16.00
Zomeravondhooien	Dinsdag 11 juli	19.00 – 21.00
Zomeravondhooien	Woensdag 12 juli	19.00 – 21.00
Zomeravondhooien	Donderdag 13 juli	19.00 – 21.00
Zomerhooien	Zaterdag 15 juli	10.00 – 16.00
Bij nat hooi nog 1 dag nahooien	Nog te bepalen	
OPEN ZONDAG*	Zondag 6 augustus	13.00 – 17.00
Afhalen van de graanakker	Zaterdag 19 augustus	10.00 – 16.00
OPEN HUIS en HEEMTUIN	Dinsdag 5 september	12.00 – 14.00
OPEN ZONDAG*	Zondag 10 september	13.00 – 17.00
Nazomerhooien	Zaterdag 16 september	10.00 – 16.00
Nazomerhooien	Donderdag 21 september	10.00 – 16.00
Nazomerhooien	Zaterdag 23 september	10.00 – 16.00
Nazomerhooien	Donderdag 28 september	10.00 – 16.00

* Op de open-zondagen worden er themawandelingen aangeboden. Deze sluiten zoveel mogelijk aan bij het seizoen en starten om 14.00 uur. Er zijn max. 7 deelnemers per rondleiding.

Natuurpark
Bloeyendael

Zomerklokje

Stichting Bloeyendael
Archimedeslaan 1
3584 BA Utrecht
www.bloeyendael.nl
NL74 INGB 0003 4466 50
Tel. 06 4500 5700